

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 17.

У НОВОМ САДУ 25. АПРИЛА 1885.

ГОД. I.

ХЛАДНА СОБА...

Хладна соба... Зебем, зима ми је...
Ветар хуји, студним снегом бије,
Не мож' рука да ми води перо...
Где си стара, тврда моја веро?

Мали жижак на столу издише,
Уља немам, а и што ће више?
Глухо доба, сретни људи снају,
На руци се санка љуљускају.

Црна поноћ, ал' још црња брига,
А још увек отворена књига,
Она књига, што се живот зове,
Још не прођох све њене листове.

Гледим књигу, дркћем и претрнем,
Не смем да јој други лист преврнем:
Гроза беше и дотле је штити,
А шта ли ће још до краја бити!?

Мита Поповић.

КНЕЗ У КУПАТИЛУ.

ПРИНОВЕТКА ЈАШЕ ИГЊАТОВИЋА.

(Свршетак.)

Кнез се са пртљагом својим смести. Ко
ће ту спавати од лупе, вике, звиждања?
Позната света нема. Отвори струњу, за-
јетка час саламу, час сир, па часом и чутуру
натеже. То се тако који пут још измењује, а
да кнез не заспи.

Тако стрпељиво, но сретно стигне до Ви-
лања.

Ту се силази, мењају се кола.

Наступи време одласку, већ се локомобил
захуктава, јури, кнез гледи, чуди се, како му
очи усијане светле, као у змаја, а овамо све
дакће, јечи.

Кнез уђе у кола. Кола се крену, па јуре
даље.

Малочас јави се кондуктер, прегледа билете
и види, да је кнез ушао у виши разред, него
што је платио. Осорно се на њ обрецне и ис-
тера га напоље, а кнез једва погоди пут до
плаћених кола.

Једва једаред стигне кнез у Осек.

Кад се из кола извуче, све му је познато:
из колодвора отићиће даље до гостионе „код
јелена“, није далеко. Ту ће кола тражити.

Гостионичар честит човек, Гавра му име,

управо Корл, ал га наши зову Гавром, зато
што га воле.

Кнез улази у гостиону, Гавра га позна.

— Откуд кнеже, ваљда с пута?

— Јесте, из далека пута, тражим кола за
повратак.

— Е отишла су, већ има ту један, који
ће пешке кући, па можеш по кола поручити.

Кнез тако учини, позна сеочана свог, по-
части га и поручи својима по њему, да по-
шљу кола

Кнез мора чекати до сутра, док кола сти-
гну. Бар ће се одморити.

Кнез даде себи собу отворити, да мало при-
легне. Закључа врата, неће се ни свлачити, тако
је уморан, тек да прилегне, одмах ће заспати.

Кнез легне и од стиха заспи. Ко би знао,
како му сан мисли ремети.

У сну канда снева, да му нешто по образу
мили, опет му трчи по прсима. Није прави сан,
већ полусан. Опет га нешто око срца голица,
руку тури у леви џеп, где се нешто миче, кад
он руком онамо, а у шаци му миш; згади се
кнез и баци мртва миша на патос. У џепу је
имао парче саламе, па је миш набушио а да

машкртност главом плати, кад се усудио над срцем кнежевим красти.

Кнез устане и умије се, па ће у гостиону. Седи ту до вечера, наилази на познате људе.

Кнез је свуд добро примљен гост, па и Гавра после вечере до њега седне па се разговарају.

— Где си био, кнеже, на путу?

— У купатилу.

— Ја опет с вашара долазим, да виш, какве сам коње купио; хајде у шталу!

Како добра кнеза добри коњи не би подигли? И Танасије се диже са столице, па оде с Гавром у шталу, коње да види.

Дођу у шталу, коњи се кнезу допадају.

— Пошто си купио, Гавро, те коње?

— Пар пет стотина форинти, једном пет, другом шест година.

— Лепи су, али су и скупи.

Врате се.

Гавра и кнез седели су до поноћи и пили, док их сан не надвлада, па онда оду спавати.

Кнез заспи. Зора свиће, а кнеза пробуди неки жубор, жагор, не може да спава. Чује неке трумбеташе, „тра, тра, тра“, не зна, шта је то. Опет чује глас, неки говор, канда се старци и баке богу моле. Сад је кнез начисто, то је — мисли он — шокачка литија, — а што трубе, мора бити да су катане трумбеташа, што морају као резервисте да ајнукују, па пијани из беснилука трубе, и другима сан кваре.

Кнез огугла, па хоћел нећел заспи.

Кад се пробуди, било је већ пред подне.

Устане, обуче се, погледи кроз прозор, има шта видити.

Отвори врата да изиђе — напољу гариште.

Смрадни задах му такне плућа.

Био је пожар пред зору.

Није то била литија, већ ватрогасци са шмркови, а трумбеташ командант ватрогасни.

Кнез првог смотри Гавру.

— Гавро, какво је ово чудо?

— Богме јесте чудо; а откуд ти, кнеже? Зар из собе?

— Та да, да откуд бих? одговори флегматично кнез.

— Па видиш ли, да је ту ватра била, само још мало па би половина стражња изгорела и ти с њом; на срећу угашено је. И коњи ми пркли, ено видиш онде, претворили се у гар.

— То је баш чудо, куд крокнем, свуд несреће.

Кнез иде по врућем гаришту, да уђе у мезану, па да онде чека на кола.

Још ће доста чекати.

Сутра дан је стајало у новинама, како је „код јелена“ било ватре, и мал што кнез Танасије не изгоре.

* * *

Пела Шамшалова добије поруку из Осека, да по кнеза пошље кола.

Пела се мало жадне, пита се, шта ће Танасије казати на те покоре, што се у кући догодили.

Иде у врт, приђе плоту и дозивље Соку.

— Хеј, Соко!

— Хој, одмах.

Сока како чу, од стиха дође.

— Шта је ново, Пело?

— То је ново, да Танасије данас долази, већ је у Осеку; шта мислиш, како да се браним?

— Дакле долази; знаш шта, Соко, дозови Зарију, Танасије много даје на његову реч, па нек те он научи.

— Право кажеш, само ако устреба, хоћеш ли и ти коју добру за ме рећи?

— Ни бриге те, само се на ме позови.

— Добро, него иди ти, Соко, па ми дозови Зарију.

— Хоћу, одмах.

Растану се.

Није дуго трајало, а ево Зарије.

— Помоз бог, Пело, шта је ново?

— Седи, баћа Зарија, имам ново да ти кажем, Танасије долази, већ је у Осеку, поручио ми, да му кола пошљем; шта ћу сад?

Зарија се мисли.

— Знаш шта, Пело, пошљи Милоша с колма, но реци му, да ништа не спомиње, само о кући, како усеви и виногради стоје. Па онда ћу наредити: обоје, Живко и Босиљка нек буду код Соке, кад их позовем да дођу, а ти само по мени говори, мени остави прву реч, па ће добро бити.

Пела задовољна.

Доникле се још о плану договарају па ће опет ту бити у оно доба, кад би Танасије имао доћи.

Пела оправи Милоша у Осек по оца.

Мила је на срећу у винограду и тек ће се у вече вратити.

А шта је било с Живком?

Живко, кад је девојку украо с другови своји, појурно је ван села, и којекуд је с колма кривудао, да је од људи удаљен, а Босиљки је запретио ножем, ако се усуди викати. Тако се

увуче с коли у једну шуму, што дубље може, а шумар му је пријатељ, кроз прсте ће гледати. Ту су пробавили два дана. После опет ноћу одвезе Босиљку у друго село, где му је сестра удата, и ту је пробавио два дана, оданде се после вратио кући матери својој заједно са Босиљком.

Босиљка не сме кући, нужди се приклонила, и кад су дошли жандари, да Живка воде, казала је, да је она сама хтела, а отимала се само због оца, а сад је већ све доцне, она од њега не иде.

Зарија је опет код Пеле, да чека кнеза.

Пела Зарији изнесе вина, да му није дуго време, тако ће Зарија дочекати кнеза.

У неко доба пројуре кола у авлију.

То је кнез вратио се с пута

Пела истрчи, за њом Зарија, помажу кнезу, да сиђе с кола.

Кнез сиђе.

— Јесте ли сви живи и здрави?

Љубе се.

Пела га погледа па као поплашена о шаку плесне.

— О чоче, како си се струњио, шта ти се стаде?

Кнез се од неприлика и путног умора спустио.

— Ман се, Пело, нисам болестан, но имао сам друге непогоде.

Кнез улази, Пела и Зарија носе за њим пртљаг.

— Да се одморим, баш добро што видим вино, зажелио сам га се, горе је хрђаво, по највише сам пива пио.

Кнез пије и Зарију понуђа.

— Па дед приповедај што год, како си путовао, јели тако било, као што ти казах?

— Јесте, но о томе би било много сад причати, о том ћемо други пут; већ неки белај ми се догодио, навасиле ми се банке у купатилу, па шта ћу сад? Хоће ли се примити?

Кнез вади из „плајбока“ навашене банке. Сад су суве, окореле, збрчане, растре их на сто, четир педесетице.

— О саваоте, шта ћемо сад? Хајде дај, да их метнем под рољу! рече Пела.

— Не тако, остави их на миру, нумере и писмена добро се виде, хајд самном у Осек, у порезни уред, па плати с њима порцију, примиће.

— Е добро, ићићемо.

— Још нешто, ако имаш од старих стоци-

нарки, још три дана имаш рока, добовали су, па мораш их изменити опет у Осеку.

Кнез се најпре поплаши, после се умири.

— Хајд за сретна повратка!

Пију, и Пела натегне бокал.

Зарија намигне на Пелу, она изиђе, па се врати. Звала је Љубицу, да уђе и кнеза у руку пољуби.

Мало час, па Љубица улази, приђе учтиво кнезу и пољуби га у руку.

Кнез гледи, мери Љубицу.

— А какво је ово чељаде? Није ли то Влајкова?

— Јесте, та би и добра била за снају, вредна је.

— Окај се, Зарија, није ми сад до тога. Љубица изиђе.

— А где је Босиљка?

— Некуд је отишла, скоро ће се вратити, рече Пела, а сва се зарумени.

— Треба Милоша женити, заподене Зарија.

— Како ће, кад још није прешао попис?

— Баш зато!

— Како то?

— Видиш, сад си опао, а тек си педесету прешао, нећеш моћи доказати, да си за рад неспособан, а искупити се не може, већ га мораш женити и то што пре, па мораш га за то и газдом начинити, препиши на њега доњу кућу, има своју нумеру, и четврт земље, па је слободан.

— Хајд видићемо.

— Није ти, Танасије, до оклевања. Милош се већ оженио, ето сад ти је била сна ту, Влајкова Љубица, ускочила је Милошу, управо Милош је од матере отео.

Кнез се почеше за уво.

— Та је ли збиља тако, Пело?

— Тако је.

— Па што ниси на пут стала?

— Како бих ја као маћеха раздраганом бесном момку на пут стала! Иди Танасије, у першун, кад ти тако морам да кажем; најбоље чини тако, како ти баћа Зарија каже.

— Не брини се, бивају такве женидбе сретније, него кад се за девојку погађају, као за јуницу.

— Кад је тако, што ћу, нек буде, даћу му, што рече.

Пели Зарија намигне, она иде да доведе Милоша и Љубицу.

Уђу, иду пред оца, и љубе му руку.

— Опреди, бабо, волим је.

— Није требало тако да радиш, али већ нек буде благословено!

Опет га пољубе у руку, и хоће да излазе.

— Није тако, момче, већ наздрави баби, па напи.

Милош наздрави и напије. После се удале.

Пели опет намигне Зарија, и за тили час ето Живка и Босиљке.

Кроз плог су од Соке дошли, издигли су колац, па се провукли, да са сокака не улазе света ради.

Кад их кнез види, убезекну се. Какво је то чудо опет, мисли се.

Младенци приступе кнезу па га љубе у руку.

Босиљка загушљиво плаче, марамом очи покрива.

— Опрости, кнеже, био сам јединац у мајке, па ме као удовица размазила, и назвали су ме у селу „бедом“, но ја ћу показати, да нећу бити беда, радићу на мом малом земљишту и поштеном муком ранићу мајку моју, а нећеш се покајати, ако ми кћер даш.

— Шта је то опет, Пело?

— То исто, што и код Милоша, знаш, заволели се, рече Пела.

— Дозволи, Танасије, и отац му је био у почетку беда а после какав честит човек, изабраћемо га за кишбинова, да се мало раду привикне, а друго каква би срамота била по тебе, да их се не примиш.

Танасији није на ино, и њих благослови.

Сока је код врати прислушљивала, све је чула и рупи изнебуха.

— Живио Танасије, живили младенци!

Сока узне бокал, наздрави и испије.

И младенце понуде.

— Видиш, Танасије, каквог ћеш имати зета, као и Милош, у селу им пара нема.

Младенци га пољубе у руку и удале се.

— Како прође петров пост, нек буду сватови, рече Пела.

— А кад је цура ускочила? запита кнез.
— На Костантина и Јелену, одговори Пела.
— Баш тај дан ми прокисле банке. А кад је тај Босиљку отео?

— Одмах после прве недеље.

Сад кнез даде отвори и завијену робу, поклоне, што је донео, и да Пели, да бира.

Пела растре материје, мараме, и обоце. Наравно да је као најстарија за се задржала, што јој се допало, па и оне тороњске обоце.

Сока иде ван, да и младенце доведе, они радосни у вајату пију.

Дођу.

— Чујеш, Танасије, ја ћу ово задржати, а друго нек је младима, Босиљки и Љубици, а Мили ћемо првог вашара купити, да јој не буде жао, па гле и луле и дуванкесе, за Милоша, ето, грабите се.

Младе се насмеше па пружају руке Пели, која им даје даре, а Живко и Милош се гледе, једно другом намигује, значи, да је све за руком испало.

Тако се ствар заврши.

* * *

После Петрова била су код Танасије два весела. Веселу не би краја. Свако се дивно обоцима Пелиним.

После је тек кнез Танасије својима по реду испричао, како се купао, и кроз какве је беде прешао. Његово ће се путовање приповедати, док је села, прећиће у бајку, и кад се коме такво што догоди, рећи ће свет — „прошао је као кнез у купатилу.“

Пела ако и није достигла циљ, да добије у Љубици снају горостасну, као што је она — добила је горостасна зета а покрај њега се и са Босиљком измирила.

Само је Мила остала у платки, и биће на процепу до повратка Ивановог.

Кнез се пак зарекао, да неће никад више — у купатило.

З И М Њ И Д А Н.

а топлем даху угрејане пећи,

У меком крилу моје собе миле,

У слатком друштву разговорних књига,

Бећу ми дражи умље обавиле.

К'о таван облак што небом засветли,

Кад зраци сунца на лице му сину,

Па с њега сумор и сенчани вео

Светлосном руком од један пут скину,

К'о зрачна јара од топлога огња,
Што нежном телу пријатности ствара —
Људскоме духу тако добра књига
Дивотни изглед арајства отвара.

И занет њоме раздраган ми дух је
Од слатких мисли шарен венац вио,
А руком своје љубави и наде
Сав свет и земљу беше обгрлио.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Дух ми је сјао у мисленом свету
К'о месец светли у чаробној ноћи,
И све је живо нежно обасјав'о
Зрацима своје добролутне моћи.

А свет је цео пред њиме изглед'о
К'о двоје милих, што их љубав води,
Па љубећ себе на састанку тајном
И месец љубе, што љубави годи.

Све ми је сјало љубављу и надом,
На свему осмех од милоште беше,
А људске слике, озарене срећом,
И мене самог милином занеше.

И дуго тако у слаткоме санку
Будну сам јаву над књигом ужив'о,
Дуго сам тако у топломе куту
О томе свету од љубави снив'о.

Али кад светлост умореног сунца
С прозора мојих у сумрачак мину,
И ја се, занет милином и чаром,
Из топлог кута на улицу винух,

Ладна ми језа преко срца пређе,
А свет ми мислен испред духа прну,
И, место баја маштинога сјаја,
Ја гледах сутон у тавнилу црну.

А ноћном тамом обојена лица
Под мрком сенком крај мене су ишла,
Поглед им ладац, а очи им мрачне,
К'о да су с неба отерана сишла.

И, место чара и осмеха љупка,
Што краси лица из маштиног света,
Ја само виђах намрштену тугу,
А крај ње задах мрзости облета.

Стресох се цео, а уздисај тешки
Са тужног срца теготу ми сними,
Ал' и он леден на усти ми заста,
Ни њега тужног ладни свет не прими.

Опустих главу и корачах брзо,
А снег је на ме са висине сип'о,
Па кад је с неба на калдрму пао,
А он је тужно под ногама шкрип'о.

А ветар, бријућ' моје ледно лице,
К'о да је хтео казати у лету:
„Тако се мрзну све маштине наде,
Када се виде на делу у свету.

А мраз им жића кроз дамаре прође
Те ледном руком срчаност им цеди,
Па кад им живот остане без снаге,
Онда ум на свет очајнички гледи.“

Вл. М. Јовановић.

РАЗНИ ПУТЕВИ.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак.)

XIII.

овосадски месни одбор имао је вазда посла. Са свију страна пријављивали су се гости за омладинску скупштину, шта више, пријавила се двојица из далеке Далмације и многи из Србије. Још један дан и гостију ће бити пуно. У „Заточнику“ изашао је чланак, који одушевљено поздравља омладински збор, и изражава најлепшу наду за будућност, ако и даљи рад омладине буде сличан овом првом покрету. У истом је броју изашао и распоред, по ком ће се одржати збор. Месна политична власт одредила је већ и свог повереника.

Освануо је и тај дан. У позоришној згради отворио је месни одбор своју канцеларију, где су се имали гости пријавити, да им се по томе одреди стан. Новосађани су врло радо дочекали своје госте, и многи се пријавио станом, за ког одбор није ни држао, да ће кога примити. Неки су назначили

познанике, које желе да приме, а понајвише су се отимали о Далматинце. Око подне дошао је први већи транспорт гостију, које лађом, које колима из оближњих места. Сви се упуте у позоришну зграду, пријаве се одбору, и овај по је својим члановима растуривао госте по разним становима. Највише их је пак дошло пред вече горњом лађом. Онда су дошли и Далматинци. Посланик задарске омладине, Николић, буде одведен у стан код адвоката Пајића, а посланик дубровачке омладине, Матејић, у стан код доктора Блажића. Кад се спустило вече, било је по вароши доста живо. Непозната лица видела се у свакој већој улици, а кад је била већ ноћ, било је по улицама доста празно, јер ни један домаћин није пустио свог госта, да иде у гостионицу да вечера. Из Србије је дошао стари омладински борац, Златаревић, који никад још није пропустио прилику, а да не дође на такав збор. Код

Влајковића су била двојица, код Живковића такође двоје, али муж и жена.

Сутра дан још око осам сати у јутру ишао је многи свет улицом, која води позоришној згради. Ту није било само мушког младог света, него и женског и то великим делом са стране. При уласку у позоришну дворану био је на десно сто; ту је била повећа књига, у коју се могао уписати сваки, који је хтео да буде члан омладине. Уписивао се сваки, који је у дворану ушао и за тим се свет расуо по клупама. На позорници било је више чланова месног одбора са председником, професором Младеновићем.

Кад је била позоришна дворана пуна, ступи на просценијум професор Младеновић, изјави, да је скупштина отворена, поздрави је и поднесе извештај месног одбора. За тим прочита перовођа месног одбора, Филипац, дозволу на скупштину, а Младеновић позове збор, да изабере себи часнике. За председника буде једногласно изабран Павле М. Јовановић. Овај се захвали и позове скупштину, да изабере себи и остале функционаре. За тим се скупштина конституише.

Позоришна дворана била је јако напуњена. На позорници седео је председник са часницима и са владиним повереником. Лево од њега, у самој дворани, били су скоро све сами млади људи. Ђаци са разних свеучилишта, који су се међу собом живо разговарали и који су и највећи број говорника из своје средине слали. Међу њима био је и учитељ Јовић. Десно од председника било је међу многим младим људима и старијих. Ту је седео и Милић, Лукић, Машић, Стојковић и још многи други. Више остраг седили су многи грађани и сав женски свет, који је био дошао на скупштину. Међу њима многе лепе девојке. Ту је била и Љубица, Анка Стајићева и Даринка, сад већ Машићка. Седице су заједно и пажљиво су слушале на развитак дебате.

Далматински гости морали су се уздржати од сваког дебатована, јер на њихову велику жалост угарска је влада дозволила збор само тако, ако се званично састане само омладина из Угарске. Они су у том смислу издали и изјаву, која је на дан скупштине изашла у „Заточнику“.

Прва се главна реч повела о томе, „да ли ће бити уједињење целокупне омладине у Угарској, или само ђачке?“

„Левица“ је листом била за то, да се у „омладину“ припусти сав српски народ, како би се на ширем темељу могло радити; „десница“ пак била је за то, да се организује само ђачка омладина.

Но одмах у почетку дебате стао јој је на пут владин комесар, који је изјавио, да је збор одобрен ради договора о унапређењу књижевности, а друга питања овде немају места.

Скупштина је на то била узмућена, шта више, чули се и гласови, који се ограђују против туторисања; али све беше узалуд, повереник се држао своје инструкције. Омладина је на то окренула другу тактику, и под именом „књижевност“ размевала је све, што је год ишло у смер њен. У том се смислу и водила дебата, од сад без прекидања господина повереника.

Од стране „левице“ живо се бранио предлог сазивачког одбора, који је ишао на то, да се под именом „уједињене омладине“ разуме цео српски народ, и мушко и женско, и старо и младо. Поборници те струје били су поглавито медицинари Пајић, Никола Митић и правник Стајевић. Пајић је лагано говорио и аргуменат на аргуменат ређао, да слушаоце убеди, а Стајевић је у пренагљеној дикцији и општрим изразима становиште своје бранио, Никола Митић пак уливао је у свој говор и песничког полета и живом гестикулацијом је у згодним тренутцима подупирао своје назоре. Он је био и највише за то, да се у омладину уведе и женски род, говорећи о важном положају женскиња у друштву. Да како, да је његов говор био на женски свет од највећег уплива, и многа девојка и млада жена тапшала је његовим речима. Кад је тек изнео женскиње као такав елемент, који мушке васпитава, који му обичаје, навике и манире кругли, који је једном речи од највећег уплива на мушки свет, и то тим већег, што у тишини, на свој начин уме човека да наведе, а да овај и не зна, да је наведен, и да на женски свет баш е тога ваља обратити највећу пажњу и најсавесније га васпитавати, да би у своје време добротворно утицао на мушки свет — онда заиста није било женскиње, која му није одобрила. Митићева појава била је већ по себи симпатична за све, што се женско звало, његов соноран глас допирао је до срца женскиња, а његове речи, које су тако лепо и одушевљено браниле њих, зујале су им врло пријатно у ушима. Није чудо онда, што је тај предлог наишао на једнодушно одобрење њихово, и да су имале већ сад гласа, предлог сазивачког одбора био би примљен са огромном већином.

Али одушевљење женско постајало је слабије — у где којих разборитијих и јогунастијих пак чвршће — кад су се појавили противни гласови, који нису били за предлог сазивачког одбора, који дакле нису били ни за то, да се и женском свету додели активна улога у српској омладини. Ти говорници су

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

били правник Давидовић, техничар Ђурић, за тим доктор Лукић, па Милић, па Машић. Лукић се на свој начин унапред оградио против могућег подметања, е он не воли женски свет, ако говори против предлога, на против, он спада међ најодушевљеније поштоваче његове. Он врло добро зна, од каквог је замашаја женски уплив на мушки свет. У кога би се, говорио је он, младићи заљубили и на кога би се певале толике рђаве а и толике добре лирске песме, да нема милокрвних девојака. Већ само с тога, оправдан је њихов опстанак. О апсолутној потреби њиховој при расплоду човечијег рода неће ни да говори, јер се то по себи разумје. У доцније њихово доба пак оне су најбоље видалице око болесника, да и не спомене кијамет других својстава њихових — али он се боји, да ће женски свет баш напустити та своја добра својства и да ће попримати мушка нека својства и тако постати нека врста полутанског рода, који није ни за шта. Друго је шта, васпитавати и изображавати женски свет, а друго је шта, дати му такву улогу у руке, којој није дорастао, и која ће се временом светити на целом човечијем роду.

Наравно, да су такве речи изазвале у табору левице велико огорчење. Никола Митић устао је по ново и одушевљено је бранио своје становиште, и имао сав женски свет уза се. С друге стране пак устао је Милић и бираним је речима говорио за васпитање женских, за подстрекавање њихових идеалних тежња, за отклањање свачег, што би водило неразуму, раскошу, не-женском осећању. Он је такође видео, да би се женско васпитање уважањем у омладинску заједницу одстранило од правог позива свог, и да би временом можда људи имали оштроумне и пикантне љубавнице али никако ваљане жене и матере. Он није за то, да и женске ступе у заједницу. Што се пак тиче уважања старијег елемента, то није такође за то. Нема сумње, да би старији свет, чије су мисли од другог квалитета него у млађег, већ у почетку био олово на крилима омладине. Већ при првим састанцима, при првом саветовању дошло би до сукоба а резултат би био тај, да би се старији оценили од млађих и то са неком срдњом у грудима. Ако пак омладина сама предузме тај посао, и своју мисију буде вршила у предавањима, јавним зборовима те полагаано буде уливала своје напредније назоре у конзервативан дух старијег света, могло би се доћи још до каквог успеха. При зборовима пак, где старији имају таква иста права да решавају као и млађи, дошло би се само до сукоба, до расцепа, јер се те две странке никад неће сложити. Осим тога ступило би се у опреку и са политичном влашћу, и смер тек онда не би био по-

стигнут. Према годинама и способностима одредила је и природа сваком свој делокруг, тог се ваља држати, па ће се онда и напредовати.

Против Милића говорио је Стајевић. Он, вели, не увиђа, за што да се одстрани старији свет од млађег, за што пак да се млађи свет и сувише узвиси над старијим. Та људи су и старији и млађи, и ако се неће доћи до споразума при мирном, стварном саветовању, неће се на други начин. Треба их убедити, па је онда добијено све. Поред тога се Стајевић још са већом ватром заузео за женски свет и овај је опет мало одануо. Говорио је и Машић такође против предлога сазивачког одбора. Он је био више за то, да старији буду као неки потпомажући чланови, то јест такви, који материјално доприносе на општу цел. Није био ни за то, да се припусти и женски свет у општу, активну заједницу, не само за то, што је готов социјализам, већ за то, што ће се од женских то криво схватити, и многа ће девојка отићи преко мете, јер неће имати довољно снаге, да се на мети задржи.

Док се тако дебатовало, дизао се и спуштао се жагор у женском табору. Кад год је који говорник подигао свој глас у хатар женских, свагда је наишао на живо одобравање, на чаробно смешкање и на оно извесно кокетно погледање, које је свагда јако оружје женскога света. Нема сумње, да је таква говорничка уживања симпатију особито млађег женскога света. На против, кад је когод говорио против њих, свагда се спуштао таман облак зле воље на њихова лица, што ипак није могло учинити, да та лица не остану тако исто лепа као и при добром броју вољи.

Можда највише интересовање за ту дебату показивала је Љубица, и баш је обузело неко срдито расположење, кад је слушала Милића, како је против примања женскиња у омладинску заједницу. Даринка је пак само махала главом, кад је и Машић устао против њеног рода, и неразговорно шаптање њено изражавало је негодовање и освету, која Машића неће мимоићи, само кад буду на само.

Напослетку је и тој дебати био крај. Председник стави на гласање поименце одборов предлог. При гласању буде одборов предлог са већином од неколико гласова примљен, и председник га прогласи за примљеност.

Тек сад је наступио велики жагор, који се још повећао, кад је председник затворио скупштину. Цела се скупштина раздели у многе повеће и помање групе, где се настави дебатовање само у живљем и страснијем облику. Учитељ Јовић састао се с адвокатом Пајићем и обојица су се заузимали за

своје назоре, али ни један није био у стању да другом нешто докаже. Машић приступи Даринци, која га са нешто мало поругљивим подсмехом дочека, говорећи му, да није знала, да је противник женскама.

— Да сам им противник, душо, рече Машић, не бих се женио, и тако би ти била данас још девојка или жена ма ког другог, само не моја.

— То је само ваш изговор, примети Љубица, јер не можете без нас живети.

— Та ја нисам био против вас, рече Машић, само нисам хтео да пристанем на њихов предлог, јер знам, куд тај води. Ево и Милића, нек и он каже. Господине, реците овим дамама, да ми нисмо њихови непријатељи. Ево, заокупише ме и замерāju ми. И Машић се поче на то смејати.

— Даме немају право, кад вам замерāju, рече Милић и приступи тој групи. Није непријатељство говорило из наших уста, већ на против, чисто пријатељство и уважавање. До душе и доликовало би вам, да идете као кортеши по селима и зборовима... једаред бисте само то учинили и не више.

— Кад ко има племениту цел пред очима, не треба и не сме да се да одстрапити од ситних па ни од крупних незгода, рече Љубица.

— Те се речи дају врло лепо слушати из девојачких уста, примети Милић прилично хладно, особито из уста такве особе, која у практичном животу није наишла још ни на какву незгоду.

— Од куд ви знате, да нисам наишла на коју незгоду? запита Љубица мало зловољно.

— Та да, ако кројач није на време донео хаљину, или ако је чорба прекипила, то се зове одмах велика незгода, настави Милић истим гласом, али шта бисте рекли на сукоб, кад вас већ противно мњење доводи у ванреднији положај!

— Ви сте данас рђаво расположени, јер сте пропали, рече Даринка. Али тешко теби, настави и окрене се Машићу.

Маша као да није озбиљно узео ту претњу, јер је по његовом лицу тумарало неко смешење. Но одговорио није на то ништа. Ни Милић није хтео да се упусти у даљи говор, особито кад је на Љубичином лицу приметио тугу после оних својих речи. Он се лако поклонил друштву и изађе из позоришне дворане. Љубица је дуго гледала за њим а кад га је нестало, обори главу и насмеши се.

— Још се срди, помисли у себи, али нека га, нек се срди.

Маша са Даринком отпрате Љубицу и Анку кући и упуте се за тим Влајковићу, где ће и ручати.

Међу тим је цела скупштина изашла била из позоришта и онако у руљи оде у Тошину пивару, да у комотнијем положају, при чаши пива, настави дебату о том велеважном питању. Силно се пиво трошило том приликом, и многи, који је у скупштини ћутао, добио је сад и прилике и смелости, да искаже своје мњење. Подне је већ превалило, кад се сваки кренуо у свој стан.

Кад је председник после подне отворио скупштину, била је ова много мање посећена него пре подне, особито је пало у очи, што је било врло мало женског света. Милић се на то окрене Машићу и рече му:

— Ето видите, како женске схватају одборов предлог. Чим је престала реч о њима, не интересира их више ствар. И оне хоће да активно раде!

— Заборавили сте, господине, одговори Машић и насмеши се, да је вечерас беседа, и да се треба спремати.

Милић није на то рекао ништа, само је као жаљећи одмануо главом.

Дебата се водила о ситним стварима, видило се, да Срби дебатују, јер сваки час се записало о израз који. Један је био да уђе само „Срби у Угарској“ као чланови омладине, други пак за то, да уђе у устав „Срби у Аустро-Угарској.“ Но хајде де, то је још било важно питање али ова, што су сад наишла, изазвала су велику дебату са своје велеважности. Младеновић је са важним лицем, наглашавајући особито своје филолошко знање, предлагао, да место речи „уједињена“ уђе реч „здружена“; други говорник није био ни за једну, ни за другу реч, већ је предлагао „сједињена.“ И ту, око тог тако важног предмета развила се дебата у недоглед. Кад се та једва свршила, почела је дебата о „стручњацима агрономима“ и о „стручњацима у опште“, опет у бескрај. За тим је предлагао један, да се чланови верифицирају. Е, сад се развила жива дискусија о том, да ли је то потребно или не. И тако се о ситницама трошило скупо време, док се на послетку није досетио један и предложио, да се скупштина распусти, јер ваља дворану удесити за вечерњу забаву. Тај се предлог примио једногласно.

(Наставиће се.)

СУЛАМКА.

ЖАЛОСНА ИГРА У ПЕТ ЧИНОВА. НАПИСАО ФРАЊА КАЈМ.

ПРЕВЕО БЛАГОЈЕ БРАНЧИЋ.

Л И Ц А :

Соломон, цар јудејски,
Јеровоам, краљев војвода, из лове
Саулове,
Ахија, пророк,

Бен Јохај, столник,
Мемнон, лекар,
Јефрем, чувар царских градина, слеп,
Синон, пастир,

Трабант,
Балкида, краљица од Сабе.
Мирјама, } кћери Јефремове.
Суламка, }

Свита Соломонова, свита сабске краљице, весници из Арапске, весници из Мисира, војници, трабанти, дечаци што служе, девојке, народ.

Збива се у Јерусалиму и суседним му брдима. Једаред је призориште обала Јордана.

П Р В И Ч И Н.

ПРИЗОР ПРВИ.

(Град Сион. Велика дворана. Излазак десно и лево. У предњем делу позорнице, публици на лево, узвишен престо. Кроз отворене завесе стражњег призида гледи се у слободно према храму Соломонову. На пољу многобројна светина. Чују се поклицавања и трубље. С обе стране позорнице, попут полукруга, дечаци с харфама десно, девице с палмовим границама лево, чинећи пролаз. У дворану ступа из стражњег дела позорнице)

Ахија.

Нек грме трубље, клич'те славопев,
Стерите палме пред њим, клечите!
Јер он вам даде дично име то;
Израиљ не зна цара мудријег —
Осана Богу, живео нам цар!

Народ (с поља).

Да живи цар Соломон, живео!

Ахија.

Довршио нам красни божји храм,
Најлепши очев синак испунив;
С небом се љуби, свима на доглед,
Морија горда, божја светиња,
Све кедром, палмом храм је опасан,
А злато, сребро, патос му је тврд;
Па мрамор-стуби, вечни горостас,
На улазу се опет дижу, гле!
И јечи и сад песма, харфин глас,
И мири тамјан, гори свети кад,
За принос Богу, силном, свемоћном,
Јер победу нам славну даде Бог.
Безумна браћа рат зажегоше,
Небратски плану осветнички бес,
Да сатре драгу снагу народа. —
Јеровоаме! Ти си дичан ту —
Јаковљеве си стиш'о синове.
— Сад кажи: Јуда — Израилћанин,
Свеједно — одсад нема разлике:

Једно је име, служба, Бог и цар
И један избран народ господов.

(Трубље јекну.)

ПРИЗОР ДРУГИ.

Из стражњег дела позорнице излазе **трабанти**, **Бен Јохај**, **Јеровоам**, мачем оружан, најпосле **Соломон** у царској порфири. Овај се пење на престо. **Ахија** стаје престолу на десно, **Бен Јохај** на лево. **Јеровоам** и **трабанти** остају сасвим натраг у позорници. Завесе стражњег дела затварају се према средини с обе стране.

Ахија.

Осана Богу, живео нам цар!

Сви.

Да живи дични синак Давидов!

Соломон.

Ахијо, хвала, хвала свима вам —
Но камо побра, јунак, вођа наш?
Јеровоаме!

Јеровоам (излази и клања се).

Слушам заповест!

Соломон.

Не тако скромно! Амо руку дај!
Јест лепо: скроман, ал не претеран,
Јер то је гордост изнад гордости.
Чуј! Ја те љубим, вођо, побро мој,
И заслуге ти сад у боју том
Високо ценим.

Јеровоам.

Не застиђуј ме,
Ја дужност само, царе, учиних!

Соломон.

Кам' сретне земље, то да мисле сви!
За стотину је један таки свуд —
И други ту су, ал' си први ти,
И теби личи први благослов —
Мој врли побро, ево срца, на,
Избери једну жељу у цара,

Да примиш моју хвалу свесрдну,
О дану моје славе велике.

Јероваам.

Признање царско доста ј' захвале.

Соломон.

Гле, ја ти нудим, реци једну жуд —
Дај, не мучи ме муклим ћутањем.

Јероваам.

Зар није доста, што ме штуче цар?

Соломон

Зар доста? Не! Тако ми скиптра мог,
Заслужио си сваки већи дар —
Ја знам, ја стекох круну мишицом,
Ал' и ту теби много дугујем

Јероваам.

Зар мени, царе!? Нек је искрен збор:
У истини сам за се дел'о ја —
За себе, јест! Јер и ти љагу знаш,
Јероваама што је тиштала:
Да није поштен, чист... Па то је то,
Што моме срцу пали бојни жар. —
У гори шушти теребинта још,
Где Авсалона Јоав прободје,
Та Авсалона сина несретног,
Што уста против оца свог и твог,
А против нашег цара Давида.
Уз Авсалона стаја и Нават:
А ја, то знадеш, син сам Наватов.
— Кад Давид сатре Саулову крв,
Узавре ова још у Навату.
Док и тог Давид мачем покоси.
Где Нават спава, ту су коприве,
У таком гробу труне јунак сад —
Та псету мртвом личи лепша част.

Соломон.

Заборав' на то! Бол ће минути
На пријатељско моје учешће.

Јероваам.

И овај гроб је све, што наследих.
Ја остах млад у руци туђинској,
Јер мајку ми је сатр'о тешки бол
А својту ми је Давид побио —
Тек ја што остах, дете слабачко — —

Соломон.

Већ изабран за славу потоњу —
А ето дел'а, ја ти не ласкам!

Јероваам.

Па ипак ласкаш... Но ал' цар си, да,
Па примам. — За тим човек неки стран
Под плаштом ме је одн'о Јефрему,

Чувару твојих царских градина.
Одавна већ му заборавих лик,
Ни данас не знам, ко ме спасе то?

Соломон.

Знам, ти си неким чудом избављен.

Ахија (за себе).

Да, и ја знадем, знам — на несрећу.

Јероваам.

Ту сеђах — беше златно вече баш —
Пред Јефремовим домом, под липом,
По песку скаках с новим сестрама,
Са ћерма слепог доброг старине,
Које ми с' као тици чудеше
И питаху ме хлебом, датулом.
И тим ми чувар твојих градина
Би други отац — к'о ја њему син.
Ја растох, растох. Давид умре и —
По праву ти на престо доспеде; —
Кад једном лов те с твојим' нанесе
У гору к нама.

Соломон.

Јест, све тако би.

Јероваам.

Твој столник шћа ми оца убити,
И рече теби: Царе, има, гле,
Још један издан крви Саулске,
Ено га скрио Јефрем, чувар твој.
И тим си на мах дозн'о за ме ти.
— И твоја љубав надби Бенов гњев,
И твоје око севну милоштом:
Ти рече: Где је, да га видим сам?
Ја дођох, стадох, мислиш као роб?
Та други би ме бичем шибао
Са престола — а ти ми руку дао,
Ко брата свог ме горе подиже. —
И рат је план'о, прос'о свуда бес,
Ја добих мач од тебе, секох њим,
Док побих врага твог — а сад га на!

(Оставља мач на степенице.)

Соломон.

Нек стоји само, нек ти буде част,
А твоме цару за то жељу дај!

Јероваам.

Кад мора бити, царе, нека је!
Гле, оклоп тишти, шлем ми поп'о прах, —
Па дај ме пусти, куд ме вуче жуд,
У моју гору, кући убавој,
Та Јерусалим стеже срце већ,
Ка Јефрему бих — док не зовнеш ти!

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Соломон.

Но, но, ал' канда није старац то,
Што већма вуче нег' Јерусалим
И ја?

Јероваам.

Та што бих, царе, тајао?
Ти знаш, та ја бих лакше језиком
И гвожђе гриз'о, нег о љубави
Да причам цури. Царе, пође-л' пут,
Не прођи: Сврни к мени у госте —
Нек буде одмах, може данас још —
Привешћу теби цуру дивотну,
Најмлаћу кћер чувара Јефрема.

Соломон.

Јел Суламку?

Јероваам.

Па ти је, царе, знаш?
И име знаш већ, је-ли царе, знаш?

Соломон.

Де даље, ти си име рек'о сам!

Јероваам.

Да, њу привешћу, царе, Суламку,
У тебе да ј' за љубу заиштем.

Соломон.

Но да-л' те љуби? — Доћ' њу, доћи њу!

Јероваам.

Е хвала, царе! (Поклони се.)

Соломон.

Збогом пошао!

(Јероваам и трабанти оду на десно. Трубе засвирају.)

(Наставиће се.)

ПУТОПИСНЕ ЦРТЕ.

УСПОМЕНЕ ИЗ ИТАЛИЈЕ.

ИЗ ПОМПЕЈЕ ПРЕКО КАСТЕЛАМАРЕ И СОРЕНТА НА КАПРИ.

(Свршетак.)

Соренто је познато са песника Таса, који се тамо родио год. 1544. Тасо спада међу великане песнике у историји талијанске књижевности. Романтички му спев „Gerusalemme liberata“ — „Ослобођени Јерусалим“ — сачуваће му вечит спомен и у светској књижевности. Нарочито вреди читати красни тај еп, који провејава благи дух најлепших хришћанских и човечанских врлина, у ово данашње материјалистичко доба, што се тако јако коси са вишим идеалним тежњама, те је на велику штету лепој књижевности.

Показаше нам место, на коме је стајала некад Тасова кућа. Стена, подлокана водом, срушила се заједно са том кућом у морску дубину, у којој им се и данас виде развалине.

Сврнемо у гостионицу и доручкујемо, а за тим се спустимо доле на обалу, где стоје чамци, што превозе на Капри. Погодимо чамац с два веслача и отиснемо се у море пут острва. Море било сасвим тихо и мирно, глатко као огледало, те се нисмо бојали морске болести, која лако спонадне путника, чим омаћи ветрић заталаса воду.

Што се даље одмицасмо од обале, тим боље могосмо да прегледамо сав напољски залив од Punta della Campanella и још даље, јужно од Сорента, па све до обале некадашњих Баја и острва Искије, што из далека изгледаше као увијено у танку магловиту копрену. Сред те красне панораме диже се Везув, поврх ког се сива пара вила небеском плаветнилу. Леп, неисказано леп беше тај наш пут

на мору, где нам очи слободно, без икакве пре-преке до миле воље могоше лутати по целом напољском заливу; ваздух био чист и свеж, прави мелем за нас након оног мучног пењања на Везув. Позовемо веслаче, да нам певају мало, обећавајући им за то добру напојницу. Нису се дали молити. Певали су различне талијанске народне песме, а за тим и арије из познатијих талијанских опера. Талијани су народ, који страсно милује песму и музику. А да се и прост свет у њих тако јако разуму у певању, да пева и најтеже арије, том се сваг мора чудити. Наши веслачи су певали више песама народних и уметничких, и то све тако тачно и вешто, као да им је баш певање прави позив, који их храни и у ком се вежбају целог свог века. Сећам се, да сам читао некад, како су позната певачица Нати и њен муж Николини, ти слављеници и први уметници у певању, били извиждани у позоришту S. Carlo у Напољу. Томе је дало повода, што су они, певајући у некој талијанској опери, изоставили поједина места, како би је скратили. То певачи могу чинити у другим земљама, где се то или неће приметити, или ако се баш и примети, неће то ипак јако замерити публици. Али то никако не иде у Италији и тешко сваком певачу и певачици, који то покуша учинити. Талијани, па и простији у њих, знају у прсте све арије својих опера, па ће немилосрдно извиждати и најчувенијег певача или певачицу, кад ови хоће да скрате из које опере, као што се ето до-

гидило и самој Пати, чије се име пронело на све четири стране света.

Возисмо се на чамцу од прилике два и по сахата. Капри, које је издалека изгледало као незграпна гола стена, показиваше се сада изближе као земља са лепом вегетацијом. На североисточном крају види се „предгорје Тиберијево“, где су некад у старо доба стајали бели двори римског цара Тибериа. Дуже се на двестачетирдесет метара изнад мора, а и цело се острво од чести још више издиже над морском површином, правце као зид, о који се с хуком и буком одбијају морски вали. Море је понајвише немирно, ускомеша се на најмањи ветрић.

Млађи мој сапутник Берлинац, занесен лепотом природе и красним певањем наших веслача, стаде на глас декламовати *Платенову* песму:

„Hast du Capri gesehen und des felsenumgürteten Eilands
Schroffes Gestad als Pilger besucht. . .“

у којој се песми верно и с полетом описује убаво то острво и стеновита обала, о коју се бесно ломе морски таласи. Али је море било у овај мах сасвим мирно и ми приспесмо сретно на „Марину“ — *Marina* — оно место на острву, где се може искрцати. Стигавши на Марину, нисмо ни излазили на поље, већ се одмах кренемо даље дуж острва, да видимо највећу знаменитост на Капри, а то је чувена „плава пећина“ — „*grotta azzura*“ — која је на по сахата удаљена од Марине. Улаз у ту пећину је врло низак, диже се тек један метар изнад морске површине тако, да смо, улазећи у пећину, у чамцу се морали погнути. И за то се „плава пећина“ може походити цигло у тихо време; је л пак иоле немирно и узбуркано море, не може се у њу ући. Пећина је доста пространа. Дугачка је 50, широка 30, а висока 6 метара; вода је унутри дубока 12 метара. Зове се плава пећина за то, што је изнутра угасито плаве боје. Ствари пак, које се баце у воду изгледају сребрнасте. Пећина и све у њој показује се уопште у некој необичној, мађијској светлости! Један веслач свукав се, скочи у воду, па му се све тело сјајило у њој, као да је од сребра. Све то гледасмо с дивљењем. Ванредна та појава тумачи се тим, што светлост с поља кроз ниски улаз пада само на дубоко бело дно од пећине, те с воде одбијена осветљава свод.

Веслачи се понуде, да нас возе око целог острва, да видимо још белу и зелену пећину, које се налазе на другој страни острва. Сав тај пут траје од прилике два и по сахата. Радо би били примили ту понуду, али бесмо унапред закључили, да не ноћимо на Капри, већ да се још истог дана вратимо у Соренто. Не хотећи дакле преиначавати свог

тачно одређеног путног плана, врнемо се из плаве пећине“ натраг на „Марину“ а одатле се упутимо у варошицу Капри, која се диже више обале. Једва се могосмо отрести досадних просјака, који нас целог пута пратише с беспримерном бестидношћу, са чега су навластито на злу гласу просјаци капрански.

Ушавши у варошицу, сврнемо у гостионицу *Tiberio* и тамо ручасмо. Изнесе нам јела од разне морске рибе, укусно зготовљено у изредном капранском уљу. Може се мислити, како су нам пријала, а још већма нам се допало прекрасно вино са острва, које је прави нектар. „Кад би и код нас у Немачкој родило тако добро вино,“ примети поштар, — „па још и тако јевтино било,“ дода несташним тоном млађи Берлинац, — „не би никад ни помишљао на пиво, ма да га радо пијем.“ Не знам, да ли је пријатељ мој поштар у збиљи тако мислио, као што је говорио. Али у нас роди добро вино а и јевтино је, па ипак видимо, да наш свет, па, на жалост, већ и простији по селима, троши лоше а скупо пиво, и то зло у нас све јаче отима мах. Бадава, и ми смо источњаци. Усвајамо махом оно са запада, што је било морално, било материјално по нас штетно и убитачно, а нећемо да се угледамо и на светле стране западних народа, са којих су они чувени и виђени, са којих су се високо уздигли у човечанској култури! . . .

После ручка ишетамо на крај варошице да разгледамо острво. Гледајући Капри с мора, одакле издаље изгледа као голема стена, не би нико мислио, да је земља тамо тако питома и добро обрађена. Острво пресецају красне долине, у којима цвати и бујно успева јужна вегетација. Једна долина води из варошице Капри у сеоце Анакапри, друго место тог умилног острва. Поднебље те „бисер-шкољке“ напољског залива је здраво и ванредно благо. То су признавали и стари. Летњу препеку умерави море, а студени северни ветрови одбијају се о високо стење, што спреда као панцир опасава острво.

Осим плаве пећине, странци најрадије похађају на Капри предгорје Тиберијево, које се већ издалека види с мора.

Римски цар Тиберије, један од највећих тирана, што се спомињу у историји света, којег је карактер и грозну владу тако вешто и дубоким психолошким погледом овековечио историк Тацит, и најпознијим покољењима на грозу и ужас, предав своју власт Сејану, тој подлој улици, као седамдесетгодишњи старац остави свој сјајни двор на Палатину у Риму и дође на Капри, да тамо у тишини проведе последње дане свог бурног живота. На том острву

сагради он читав низ велеленних летњиковаца, од којих се данас још само виде голе рушевине.

Капри је било баш као створено за Тиберија, да се скрије од светске вреве и уклони испред човечијих погледа. Само омање лађе могу да пристају на острву и не може нико с мора да изађе на обалу, а да се одмах не спази. Тако описује Капри и стари историк Тацит. „Inportuosum circa mare et vix modicis navigiis pauca subsidia; neque adpulerit quisquam nisi gnaro custode.“ (Annal. IV. 67.) Па и на том тихом, скровитом месту, под благим му поднебљем, не мога Тиберије силно усколебаној души наћи жељена одмора, не мога зауздати демонских својих страсти! Беснећи као и пређе, метао је на најмању сумњу кукавне жртве на најгрозније муке па их је са стене бацао у море. Страшно је и погледати у дубину са те стене, која се на двеста четрдесет метара правце издиже над морском површином. Како је римско друштво морало тада већ заборавити на човечије достојанство и понос, огрезнути у злу и опачини, кад је не само таквог тирана и силецију могло да трпи на влади, већ му је и срамно ласкало, пузећи пред њим у прабини! Делаторство, потказивање постаде тада прави занат. Римљани, који се нису бојали целог света, дрхтали су од једног човека!...

Некадањи сјајни дворца Тиберијев на Капри лежи сада у развалинама, међу којима се овде онде виде још дворане са патосом од мозаика и разни подземни ходници. Прођемо брзо кроз те просторије, тужне сведоке неисказаних јада, који ће се помињати у историји, кад се и саме развалине Тиберијева дворца буду распале у прах и пепео, па изађемо на крај стене, да се, удишући у се мелем-ваздуха, науживамо бајна изгледа на море. Дуго смо тако

седели на том месту, с којим су везане тако грозне успомене из старих времена, па и не приметимо, како нас брзо време прође. Веслач, који нас беше пратио, опомене нас, да је време повратку. Вацимо још један поглед на развалине дворца Тиберијева, у варошици купимо једну боцу огњевита Капри-вина и, стрчавши одатле на „Марину“, седнемо у чамац и отиснемо се на море пут Сорента. Лепо беше наше путовање из Сорента на Капри; али још лепши био наш повратак. Сунце било на заходу. Праштајући се са земљом, сипало је оно последње своје зраке те је море на далеко одејавало. На Капри бесмо добро нахранили и напојили своје веслаче те ти сада они и не позвани ударише у певање, које се на далеко орило у благој вечерњој тишини. Али нисмо само уживали у песмама својих веслача. Док су они престајали, допирали су до нас други умилни звуци свирке и песме, изблизу и издалека, час с једне, час опет с друге стране залива. Беше то за нас ванредна наслада!

Ноћ је била већ у велико настала, кад смо натраг стигли у Соренто. Исплатимо веслаче и дадемо им још и добре напојнице. Били су задовољни, јер нам се лепо захвалише и пожелише лаку ноћ — „felice notte“ — што им је зацело ишло од срца. Али смо и слатко спавали те ноћи!

Сутра дан с јутра отпловимо на пароброду из Сорента у Напољ. Ту у силној вреви свакидашњег живота, што особито обележава Напољ, учи се тек човек управо ценити чисте радости и уживања, што их, удаљен од светског метежа, обилато налази у нежном крилу мајке-природе, па се тако и мени пут из Кастеламаре у Соренто и на Капри чини сада још лепши и дивнији. Кад год помислим на њ, увек ми је срце пуно миља и тихе радости!

Др. Ђорђе Дера.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ.

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ. Уређује А. Хаџић. Књига 142. 1885. Свеска друга. У Новом Саду. Српска штампарија дра Свет. Милетића. 1885. Стр. 143.

Од неколико година амо, откако Летопис опет по старом реду четири пута на годину у тромесечним свескама излази, може се рећи, да је мал те не свака свеска на време угледала света. Тако је и ова књига 142. за другу четврт ове године разаслана ево још у почетку те четврти. Садржај је свесци тој ово: I. Ђура Даничић, српски књижев-

ник. Од Ђорђа Магарашевића. — II. Култура и Српство у културној борби. Од Ј. Миодраговића. — III. Порекло Стевана Немање и прве године његове владе. Студија од Синише. — IV. Федра. Трагедија Жана Расина. Превео Никола В. Ђорић. (Свршетак.) — V. Садашњост и будућност електрицитета. Од А. М. Матића. — VI. Диплома властелинска и родослов породице Стратимировића-Кулпинских. Од професора А. Сандића. — VII. Последњи дани. Песма Драгутина Ј. Илијћа. — VIII. Књижевност. а) Песме Драгутина Ј. Илијћа. Оцена Милана Савића.

б) Алгебарска анализа од Димитрија Нешића. Оцена А. М. Матића. — IX. Извод из записника седнице књижевног одбора од 1. фебруара 1884. године. Чланци под I, II, V и VI. недовршени су те ће се у идућој свесци I, V и VI свршити а II. још и даље наставити. О чланку професора Магарашевића поднео је др. Стеван Павловић књижевном одбору своје мњење и то баш у седници, којој је записник у овој свесци у изводу саопштен. Тако могу читаоци ту оцену уз чланак читати на странама 134—136. Исто је тако у овој свесци и уз Миодраговићев чланак саопштена оцена Милана А. Јовановића и то на страни 142.

О недовршеним чланцима не можемо изнети свога мњења, док их не узимамо целе пред собом. Што се пак довршених тиче, ту нам је на првом месту Синишина студија: „Порекло Стевана Немање и прве године његове владе“. Не можемо се упштати у стварну оцену, јер се ту тражи стручнога знања и спреме; толико само можемо с мирном савешћу рећи, да се на студији тој огледа брижљив и савестан рад.

У 141. је свесци започета а у овој довршена Расинова „Федра“ у преводу. Н. В. Ђорића Расин је сам казао за ту своју трагедију: „je n'ose encore assurer, que cette pièce soit en effet la meilleure de mes tragédies; je laisse et aux lecteurs et au temps à décider de son véritable prix (не смем још тврдити, да је овај комад најбоља моја трагедија, остављам читаоцима и времену, да му пресуде праву вредност.) Време и читаоци пресудили су, да је то одишта најбоља трагедија Расинова, јер се ево и после више него две стотине година чврсто држи и на позорници и у леџури. Занимљиво је питање, у колико је оправдано, што је Расин у карактерисању Федре и Иполита одступио од изворника својих, од Еврипидовог и Сенекиног „Иполита“, али овде томе није сад место, овде смо ради само напоменути, да је Расинова „Федра“ заслужила, да се преведе на наш језик и да се преводу даде места у Летопису Матићином, а Н. В. Ђорић је досадашњим својим књижевним радом показао, да је дорастао, да Расинову „Федру“ протумачи верно а и с формалне стране лепо. Расинове Александринце са ијамбима и спондејима и сликом добро је и вешто заменио Ђорић трохејским дванаестерцем са чистим женским сликом а и дијереза иза треће стопе махом је узета у обзир, тако да се превод с формалне стране мора назвати извршним. И где је принуђен био преводилац хемистичком се послужити, и ту је свагда вешто пресекао дијерезом. Ђорићев се превод мора похвалити и са друге стране као промишљен и савестан рад.

Леп је украс овој свесци Летописа песма „Последњи дани“ од Драгутина Ј. Илића. Потпуно се слажемо са повољном оценом Милана Савића, која је на странама 222—224. у овој свесци штампана и у којој се хвали лепо песнички дар и вештина Драгутина Ј. Илића, па и за „Последње дане“ морамо признати, да је то песма на свом месту.

У изводу из записника седнице књижевног одбора саопштено је неколико занимљивих оцена, као што је кратка критика архимандрита Руварца на Срећковићеву расправу: „Константин, син Тихов“; даље опширна критика Мите Петровића на списе А. Хаџића: „Српкиња на дому, у народу и у свету“; и споменута већ критика Стевана Павловића на Магарашевићеву расправу о Ђури Даничићу.

КАПТАЛ. Приповетка за децу од Фр. Хофмана. С немачког превео Жарко Стакић. Вел. Бечкерек 1885. Издање књижаре и штампарије Ј. Грчића. Стр. 127. Цена 35 новч.

Нема сумње, да су списи Фрање Хофмана за мале читаоце права сласт; пријатељ је дакле искрен деци нашој свако, ко се лати, да лепо преведе коју Хофманову приповетку, а и онај, ко се подухвати да је изда. У нас има до једно двадесет тих прича преведених, а неки се дан тим преведенима придружио и „Каптал“ у преводу Жарка Стакића. „Каптал“ је по реду петнаеста прича у збирци приповедака Хофмановских, дакле од старијих, које је сам Хофман још радио, те је с тога занимљив а врх свега за децу поучан. У Стакићевом је преводу језик правилан и леп, само је штета, што је коректура вођена небрежљиво, те се поткрале многе штампарске погрешке, које кваре смисао а нису на крају књиге исправљене; даље се слабо пазило на интерпункцију а на гдекојих се мести чак и дијалози у половини прекидају на почињу с почетка, тако да се побрка у читаоца ред, којим двоје говоре. Што има граматичних погрешака, све ће када бити омашке слагачке, јер смо уверени, да преводилац, који иначе лепо језиком влада, неће рећи: образчићи (стр. 17.), стоји (стр. 116.) Примећујемо преводиоцу, да немачки неодређени артикл није згодно преводити са *какав* (стр. 16, 17), да *spöttisch* није накосно (стр. 61.), даље да не треба у засебним примедбама деци ову или ону реч разлагати, јер то децу буни у читању (на стр. 46. меће преводилац засебну примедбу, да каже класу, у коју спада мрмот); помоћи ће већ дете и само себи, кад му је што нејасно, ваћи ће и без примедбе пишчеве пута, како да то дозна. Тим се примећивањем натурује приповетци неки педантно-схоластичан карактер.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Сваке је хвале вредно, што је млади преводилац часове свог школског одмора — био је тада још петошколац на гимназији, — употребио на то, да се вежба раду, којим ће припомоћи, да деца добију здраве и поучне читанке.

Издање је доста на очима, артија би додуше могла бити глађа, али је према томе и цена одмерена. Новој књижари-издавачици препоручујемо, да издаје и даље лепих књига за децу али да баш код књига за децу пази боље на — коректуру.

ŠIM SE KVARI ZRAK OKO NAS? Higijenska crtica od prof. dra A. Lobmayera. U Zagrebu 1885. Tiskara „Narodnih Novinah.“ Стр. 9.

1. О Ускресу ове године изашла је горња књижица и зацело је поникла у племенитој намери, да нам покаже, како ваздух кваримо, па да се од тог чувамо.

Намеру ту и постиже писац, који је професор хигијене на загребачком универзитету, а и неће.

Наше мишљење оправдаћемо.

Књижица ова треба да уђе у сваку па и најпростију кућу у првом реду хрватску па онда и у српску, где год је пристала, јер је латиницом штампана. Ту да изнесе читаоцу махне у његову живљењу, па да га поучи. Тако бар ми схваћамо задатак књизи овакој. Ако је пак писана само за интелегентнији свет, онда јој је сувише мало намењено, јер интелегентнији знају већином, чиме ваздух кваре, премда и опет мало маре за то. Простији и прости део народа не узима ни на ум, да кваре ваздух, шта више неће да призна, ни онда, кад му кажеш и кад му јасно докажеш то. За њих се мора писати. Њима треба пружати и силом књиге оваке у руке. Ал њима не смемо писати тако, да не разуму оно, што читају или да им је сувопарно то.

Народу треба писати онако, како је за њега, и како ће разумети моћи а путем и начином, како он сам мисли. Др. Батут је код нас погодио прави пут.

У овој књижици је баш у том погрешено.

Кад ју човек прочита, не може рећи, да је писана за народ, јер долазе научни изрази па још и изрази, које народ не може никад знати, јер су самовољно направљени и — народ их није никад чуо.

Допуштамо и признајемо, да се не даду научне ствари писати тако, да нема у њима науке. Али додајемо, да се наука и научне ствари морају у тако одело обући, у коме ће их читалац с места познати.

Слободни смо навести, не научне изразе него баш речи, којих нема у српском језику а тешко ће их бити и у хрватском: тлак, билине, живчевље, прозрачују се станови, уздух, плинови, колање крви, производ растворбе, височина, механична примјеса итд.

2. Писац је навео много прилика, у којима кваримо ваздух и протумачио нам, како то бива. То је лепо и хвале вредно. Но он се више бавио са ваздухом ван кућа, ван соба, у којима живимо, а како се овуда кваре ваздух треба нам да знамо куд-икамо више и пре, него како се кваре ваздух ван наших станова.

Ако се ваздух и кваре ван куће, није тако штетан, јер се покварен ваздух туда брзо и разиђе ал покварен ваздух по собама је од врло штетног утицаја и од штетних последица по људско здравље.

По станових баш највише и кваримо ваздух. Кваримо га и што морамо и што не морамо.

На нечистоту и ђубре по собама простијег народа требало је ударити. Тако би књига ова још више цељ своју постигла. Оном треба говорити, који греша и не увиђа а не оно, који се чува од греха и сâм.

Нисмо нашли у књижици овој, како прекомерна ил. недовољна влага кваре ваздух. Но у накладу зато имамо врло лепо наведено, како се ваздух кваре угљеном киселином и „плинови, који се развијају вријењем.“

На једном месту читамо, да „женске и дјеца мање кваре зрак.“ Овде не можемо да знамо, зашто „женске“ мање кваре, јер троше ваздуха толико исто у сату као и мушки.

Напоследку додајемо, да наш народ овуда зна за зрак само ван куће и кад каже зрак, разуме увек чист и здрав ваздух.

Нешто смо се мало више задржали са тим, како је извео писац своје дело и ни смо се у том сложили па опет препоручујемо ову књижицу сваком, ко зна и хоће да зна, како му је здравље највеће благо на свету.

С. М.

ЛИСТИЊИ.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште.) Из Митровице нам се јавља с пријатељске стране о раду и стању народне позоришне дружине ово: Претплата износи од представе 70 фр. осим тога падне на каси за једно вече до 30—40 фр. За-

жалити се мора на Митровачку интелегентнију публику, што не похађа представе недељом; врло их мало има, што тај дан долазе у позориште. Од последњег извештаја амо давани су ови комади: „Дебора“ од Мовентала, „Ивбрачица“ од Косте Триљковића, „Наше жене“ од Мозера и Шентана,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Стеван, последњи краљ босански“ од Мите Поповића, „Фуршамболови“ од Е. Ожјера и „Проводацје“ од М. Савића. — У особљу поворишне дружине биће неких имена. Још ва време бављења поворишне дружине у Панчеву ангажовала је управа Београдског краљевског поворишта глумце Динића и Марковића те ће обојица почетком нове сезоне отићи, да заузму своја места. У Динићу губи наше народно повориште даровита и ревностно приказивача еписодних и комичних улога а у Марковићу ваљана певача. Осим њих изаћиће из дружине још и млада вредна глумица Л. Петровићева, која је ва највишу струку показала одлучна дара. Петровићева је испрошена и ономадне се у Митровици претеновала са Милорадом Гавриловићем, чланом Београдског краљевског поворишта. Надамо се, да ће честита млада глумица наћи и у Београду места, да свој дар развије и себе да усаврши. У то име: сретно! — Дружина народног поворишта остаће у Митровици до нашег 15. Маја па ће овда отићи у Земун, где је већ, као што се оданде јавља, досада скупљена претплата на 18 представа до неких 1000 фор.

(Српско путничко позоришно друштво под управом Лазе Поповића) бавило се десетак дана преко у Петроварадину и давало је у дворај гостине код „Зеленог дрвета“ свега 8 представа и то ове комаде: „Бонтон“ од Теффера, „Циганина“ од Сиглигетије, „Низ бисера“ од Холтаја и „Он није љубоморан“ од Елца, „Граничаре“ од Фрајденрајха, „Два пиштоља“ од Кајзера, „Љубавно писмо“, „Школског надзорника“ и „Пола вина пола воде“ од Косте Триковића, „Црну краљицу“ од Фрајденрајха и „Владислава, краља бугарског“ од Стерије. — И у нашој је вароши дружина та дала три представе и то у Суботу 20 о. м. „Бонтон“, у Недељу 21. „Граничаре“ и у Понедељак 22. „Два пиштоља“. — У дружини има ваљаних снага; сам управитељ, Лаза Поповић, повнат је са свога делања на Београдском краљевском поворишту као глумац на свом месту. И његова је жена вешта и вољна приказивачица, а осим њих се истиче живахна млада певачица Петровићева и такођер певач и љубавник Спасић. Необично се а и по заслузи допао млади комичар Поповић, коме се види, да је рођен за поворицу

(Мајингенци) су из Петрограда отишли у Москву. У Петрограду су за пет недеља заслужили 268.000 марака.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Чешка „Народна библиотека“, у којој су скупљена све по избор дела првих чешких и словенских писаца, донела је у свескама 499—502 наставке делима Каролине Светле и Софије Подлиске.

— Етвешев „А falu jegyzője“ преведен је на чешки. Превео га Фр. Бжабек а ишао је у Прагу у наклади Ал. Хивека у збирци „Česká bibliotéka rodná.“

САДРЖАЈ: Хладна соба... Песма Мите Поповића. — Кнез у купатилу. Приповетка Јаше Игњатовића. (Свршетак.) — Зимњи дан. Песма Вл. М. Јовановића. — Разни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) — Суламка. Жалосна игра у пет чинова. Написао Фрања Кајм. Превео Благоје Брачић. — Путописне црте. Успомене из Италије. Из Помпеје преко Кастеламаре и Сорента на Капри. Пише Др. Ђорђе Дера. (Свршетак.) — Књижевност. Оцене и прикази: Летопис Матице Српске. — Капитал. — Čim se kvargi zrak oko nas? Од С. М. — Листићи: Повориште и уметност. — Књижевне новости — Библиографија. — Одговори уредништва.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

— Херман Ј. Кехер превео је у стиховима сва дела Некрасовљева. Превод тај издаје књижара В. Фридриха у Липском. Ишла је досад прва свеска, којој је садржај: Предговор. Руске жене: 1. Кнегиња Трубецкаја. 2. Кнегиња Волкојскаја. — Биће свега 5 свезака.

— У 7. броју нашег листа јавили смо на страни 218, да су синови Уелског краљевића наумили издати дневник свој, што су водили на путу око света. Тај је дневник почео сад излазити у часопису „Illustrated Magazin“. Касније ће се издати и у засебним књигама.

— У ауторизованом немачком преводу Карла Милер-Милијуса ишла је у наклади Брокхаузовој у Липском Морганово дело: „Мит о Шекспиру. Вијем Шекспир и ауторство Шекспирских драма“. — Које је боје Морган у Шекспирском питању, казали смо ми у свом листу у бр. 7 на страни 220.

БИБЛИОГРАФИЈА.

Приповетке Ивана Сергијевића Тургејева. С руског превео Бранко В. Константиновић. Садржај: Малинова вода. — Убојица. — Хамлет штигровског округа. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Н. Саду 1885. Страна 134. Цена 50 новч.

Метода Тусен-Јангеншајтова. 27. писмо. Настава за темељно учење мађарског језика од Адолфа Родера. 53. и 54. лекција. Издање књижаре М. Каракашевића у Сомбору.

Јогуница (Maitre de forge). Роман у два дела. Француски написао Жорж Оне. Превео Бранко Мушички Први део. Свеска прва „библиотеке одабраних романа.“ — У Новом Саду. Издање и штампа А. Пајевића 1885. Стр. 221. Цена 75 н. или 1½ динар.

Народна библиотека браће Јовановића. Ишла је свеска 103. Немањ и њи. Превод са црквено-словенскога из српске историје Јована Рајића, архимандрита. Цена 16 нов. (35 пара). Добија се у свима српским књижарама. Претплата на 24 свеске ф. 3-50 (7 дин.) а поједина 18 н. (40 пара) и онда се шаље о тропку књижаре свака свеска уредно. — Излази сваких 14 дана 1 свеска. — Новац се моли унапред с поштанском упутницом.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

В. С. Штампалемо две три, кад дође на њих ред.

Ђ. Св. у Бјелини. У оној се ствари обратите на проф. Милана А. Јовановића овде. Оно ваше даље доћиће првом приликом.

Исправак. У прошлом је броју на страни 497. у 21. реду од горе погрешно штампано *пре* Христа уместо *после* Христа. — У 14. броју у приповетци „Кнез у купатилу“ треба на стр. 422. у 15. реду од доле иза речи *скочио* уметнути: *у здравље царево*, а на стр. 426. у 7. реду од горе побрисати: *от гледи*.